

Kaupunginhallitus 11.08.2025 § 227

§ 227

Valtuustokysymys Espoossa tehtävästä ehkäisevästä päihdetyöstä (Kv-asia)

Valmistelijat / lisätiedot:
Ikäheimonen Taru
Isotalo-Marttila Mirkka
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginjohtaja Mykkänen Kai

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettu Johanna Värmälän ym. 9.6.2025 jättämään valtuustokysymykseen Espoossa tehtävästä ehkäisevästä päihdetyöstä sekä toteaa kysymyksen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Valtuutetut Johanna Värmälä ja Habiba Ali sekä 30 muuta valtuutettua ovat jättäneet 9.6.2025 valtuustokysymyksen Espoossa tehtävästä ehkäisevästä päihdetyöstä. Valtuustokysymyksessä kysytään seuraavaa:

1. Millaista eri-ikäisiin kohdistuvaa ehkäisevää päihdetyötä Espoon kaupunki tekee tällä hetkellä?
2. Mitä ehkäisevää päihdetyötä pitäisi vielä pystyä tekemään?
3. Miten asukkaita voisi osallistaa vielä nykyistä enemmän ehkäisevän päihdetyön toiminnan ja vaikuttavuuden lisäämiseksi?
4. Millaista tukea Espoo tarvitsee Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelta ehkäisevän päihdetyön tekemiseksi?

Vastaus valtuustokysymykseen

Tiivistelmä:

- Ehkäisevän päihdetyön pääkohderyhmät ovat lapset ja nuoret, ikääntyneet ja työikäiset asukkaat, ja siinä jaetaan asukkaille tietoa päihdehaitoista.
- Ehkäisevää päihdetyötä tehdään verkostoyhteistyössä viranomaisten, hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa. Niissä vaihdetaan tietoa ajankohtaisesta päihdetilanteesta, ehkäisevän päihdetyön ilmiöistä ja toimenpiteistä.
- Espoon kaupungin tekemä ehkäisevä päihdetyö painottuu tällä hetkellä tiedon jakamiseen sekä lasten ja nuorten päihdekasvatukseen.

Valtuustokysymyksessä on taustoitettu hyvin ennaltaehkäisevän päihdetyön keskeistä osaa kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Lain (523/2015) mukaan kunnilla on velvollisuus edistää ehkäisevää päihdetyötä ja viestiä siitä kuntalaisille. Onnistunut työ edellyttää myös yhteistyötä oppilaitosten, kaupungin eri palveluiden, järjestöjen sekä hyvinvointialueen välillä. Kohderyhmänä ovat kaikki kuntalaiset iästä, taustasta tai kielestä riippumatta.

1. Millaista eri-ikäisiin kohdistuvaa ehkäisevää päihdetyötä Espoon kaupunki tekee tällä hetkellä?

Ehkäisevän päihdetyön pääkohderyhmiksi Espoon kaupunki on määritellyt lapset ja nuoret, ikääntyneet ja työikäiset asukkaat. Ehkäisevän päihdetyön resurssina on 0,25 htv. Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan tällä hetkellä verkostomaisesti Espoon kaupungin organisaation sisällä sekä yhteistyökumppaneiden kanssa, joita ovat ehkäisevää päihdetyötä tekevät järjestöt, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, oppilaitokset sekä muut viranomaiset, esimerkiksi poliisi.

Verkostoyhteistyössä korostuvat tiedonvaihto eri toimijoiden kesken ja tiedon jakaminen asukkaille päihdehaitoista ja niiden ehkäisystä. Espoon kaupunki on mukana useissa säännöllisesti kokoontuvissa viranomais- ja järjestöverkostoissa, joissa vaihdetaan tietoa ajankohtaisesta päihdetilanteesta, ehkäisevän päihdetyön ilmiöistä ja toimenpiteistä.

Verkostoista saatavaa tietoa ja osaamista jaetaan eteenpäin sekä asukkaille että kaupungin henkilöstölle, joka omassa roolissaan ja oman työnsä ohella tekee päivittäin ehkäisevää päihdetyötä. Espoon kaupunki perusti vuoden 2025 alussa Ehkäisevän päihdetyön verkoston koordinoimaan kaupungissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä ja vahvistamaan sen osaamista. Verkostoon osallistuu ehkäisevän päihdetyön parissa työskenteleviä asiantuntijoita muun muassa kirjastoista, varhaiskasvatuksesta, kouluista, nuorisopalveluista ja liikunta- ja kulttuuripalveluista. Lisäksi verkostossa on jäseniä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelta ja seurakunnista. Verkostoa koordinoi Espoon kaupungin hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen tiimi.

Asukkaille suunnatut ehkäisevän päihdetyön toimenpiteet painottuvat tällä hetkellä tiedon jakamiseen sekä lasten ja nuorten päihdekasvatukseen. Tietoa ajankohtaisesta päihdetilanteesta, riippuvuuksista, päihdehaitoista ja niiden ehkäisystä pyritään jakamaan kaikille kohderyhmille. Tässä järjestö- ja viranomaisyhteistyö on tärkeässä roolissa. Esimerkiksi EHYT ry:n tuottamia ehkäisevän päihdetyön materiaaleja on jaettu Espoon kaupungin tapahtumissa (esimerkkinä ikäihmisille suunnatut Senioripaku Välkyn tilaisuudet).

Espoo kutsuu myös ehkäisevän päihdetyön toimijoita tapahtumiin, joissa niiden on mahdollista kohdata asukkaita, kertoa toiminnastaan ja jakaa tietoa päihdehaitoista ja päihteiden käytöltä suojaavista tekijöistä. Toukokuussa järjestetyillä Asukasmessuilla mukana olivat Kalliolan Askel ja EHYT ry:n Hadyia, joka tekee ehkäisevää päihdetyötä somalin- ja arabiankielisten perheiden kanssa.

Tiedon jakamisessa hyödynnetään myös viestintää: Espoon kaupungin verkkosivuja, some-kanavia sekä hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden tiimin uutiskirjettä. Espoon on ehkäisevän päihdetyön viestinnässä mahdollista käyttää Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ehkäisevän

päihdetyön jakamia viestintäsisältöjä. Viranomais- ja järjestöyhteistyötä on hyödynnetty webinaareissa: huhtikuussa Espoon kaupunki järjesti Teamsissä lasten ja nuorten huoltajille päihdetietoiskun yhteistyössä EHYTin ja Länsi-Uudenmaan poliisin kanssa.

Espoon kouluissa ja oppilaitoksissa ehkäisevä päihdetyö on osa peruskoulun opetussuunnitelmaa. Sen lisäksi Espoossa on toteutettu kouluissa myös erillisiä ehkäisevän päihdetyön toimenpiteitä. Keväällä 2025 Espoon opiskeluhuollon ohjausryhmä ja hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen tiimi järjestivät yhteistyössä Vapen ja nikotiinituotteiden ehkäisy meidän koulussamme / lukiossamme - haastekampanjan, joka oli suunnattu koulujen ja lukioden oppilas-/opiskelijakunnille sekä vanhempainyhdistyksille/-toimikunnille. Sarjojen voittajat saavat 500 euron palkinnon, joka tulee käyttää koulun/lukion oppilaiden hyvinvointia edistävään toimintaan vuoden 2025 aikana. Espoossa on lisäksi vahvistettu koulujen edellytyksiä antaa yhdenvertaista päihdekasvatusta lukuvuodelle 2025–2026. Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden tiimissä on kilpailutettu päihdekasvatusoppitunnit. Viranhaltijapäätös hankinnasta on tehty 14.4.2025. Sopimus kilpailutuksen voittaneen EHYT ry:n kanssa on allekirjoitettu 9.6.2025. Päihdekasvatustunnit on suunnattu 5.lk, 8.lk sekä lukioden yhdelle vuosiluokalle.

2. Mitä ehkäisevää päihdetyötä pitäisi vielä pystyä tekemään?

Espoon ehkäisevässä päihdetyössä painottuvat verkostomainen toimintatapa ja erityisesti tiedon jakaminen lapsille, nuorille, työikäisille ja ikääntyneille asukkaille. Pääkohderyhmistä työikäisille suunnattu ehkäisevä päihdetyö on tällä hetkellä vähäistä.

Laadukas ehkäisevä päihdetyö on THL:n mukaan pitkäjänteistä, suunnitelmallista, koordinoitua ja tutkittuun tietoon perustuvaa. Jotta ehkäisevä päihdetyö olisi vaikuttavaa, sen tulisi olla laaja-alaista, tavoitteellista ja eri kohderyhmien tarpeet huomioivaa, perustua paikallisen tilanteen seurantaan ja arviointiin ja vuorovaikutukseen eri toimijoiden kesken sekä hyödyntää tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin perustuvia menetelmiä. Ehkäisevän päihdetyön tulisi olla kiinteä osa kunnan pitkäjänteistä perustyötä ja näkyä kaikissa keskeisissä strategioissa ja suunnitelmissa.

Tällä hetkellä Espoon ehkäisevässä päihdetyössä hyödynnetään tietopohjana muun muassa THL:n Päihdetilannekyselyä sekä Kouluterveyskyselyä. Ehkäisevän päihdetyölle myönnetyn resurssin vuoksi ehkäisevää työtä tehdään jokaisen kohderyhmän kohdalla pääsääntöisesti yleisellä tasolla, ja työ painottuu tiedon jakamiseen lapsille, nuorille, huoltajille, ikäihmisille ja heidän läheisilleen. Nostamalla tämän työn rinnalle kohdennetumpaa ja valikoidumpaa ehkäisyä olisi mahdollista vaikuttaa ryhmiin, joilla on erityinen riski päihteiden käytölle ja riippuvuuksille. Se mahdollistaisi puuttumisen ajankohtaisiin päihdeilmiöihin, kuten sähkö tupakan ja nikotiinituotteiden käytön kasvuun lapsilla ja nuorilla. Erittelemällä riskiryhmät nykyistä tarkemmin olisi mahdollista puuttua päihteiden käytön taustoihin ja juurisyyhin, suunnata tukea kohdennetusti ja ennaltaehkäisevästi ja vahvistaa päihteidenkäytöltä ja riippuvuuksilta suojaavia tekijöitä. Tämän toteuttaminen edellyttäisi nykyisen ehkäisevän päihdetyön resurssitason nostamista.

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden lisäämiseksi Espoossa laaditaan vuonna 2025 ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma. Vaikuttavuuden lisääminen edellyttää myös ehkäisevän päihdetyön nykyistä parempaa integroitumista kunnan perustyöhön ja palveluihin, jolloin yhä useampi kuntalainen pääsisi ehkäisevän päihdetyön piiriin. Tämä työ on vasta alussa ja vaatii organisaation sisäisen osaamisen vahvistamista.

Tarve osaamisen kehittämiseksi on noussut esille myös henkilöstöltä. Syys-lokakuussa 2024 Espoon kaupungin hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen tiimi teki kyselyn ehkäisevästä päihdetyöstä Espoon kaupungin työntekijöille ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen opiskeluhuollon työntekijöille. Kysely kartoitti henkilöstön näkemyksiä ehkäisevän päihdetyön tilanteesta Espoossa ja selvitti heidän toiveitaan ja tarpeitaan työn tueksi. Kyselyyn vastasi yhteensä 114 henkilöä eri aloilta: opiskeluhuollosta, kasvatuksesta, nuorisotyöstä sekä kirjasto- ja kulttuurialalta. Vastaajista 60 % toivoi lisäkoulutusta ehkäisevään päihdetyöhön. Koulutusta toivottiin päihteiden tunnistamiseen, niitä koskevaan ajankohtaiseen tietoon, ehkäisevän päihdetyön menetelmiin ja työskentelyyn eri kohderyhmien kanssa. Lisäksi vastaajat toivoivat tietoa yhteistyö- ja verkostoitumismahdollisuuksista ja ehkäisevän päihdetyön materiaaleja.

3. Miten asukkaita voisi osallistaa vielä nykyistä enemmän ehkäisevän päihdetyön toiminnan ja vaikuttavuuden lisäämiseksi?

Asukkaiden osallistaminen ehkäisevään päihdetyöhön sisältää osallistumisen palveluun, asukkaiden kuulemisen ja asukkaiden mahdollisuuden vaikuttaa ehkäisevän päihdetyön suunnitteluun ja sisältöön. Asukkaiden osallistumista ehkäisevään päihdetyöhön voidaan edistää varmistamalla, että ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan laaja-alaisesti ja koordinoitusti kaikissa kunnan palveluissa ja että se kohdistuu myös haavoittuvassa asemassa oleviin asukkaisiin, vieraskielisiin, seksuaalivähemmistöihin ja erityistä tukea tarvitseviin ryhmiin. Erityisen tärkeää se on palveluissa, joissa kohdataan asukkaita. Tärkeitä kohtaamispaikkoja Espoon määrittämille ehkäisevän päihdetyön kohderyhmille ovat muun muassa varhaiskasvatus, koulut ja oppilaitokset, liikunta- ja harrastustoiminta, kulttuuripalvelut ja kirjastot, nuorisopalvelut sekä työllisyys- ja kotouttamispalvelut.

Ehkäisevän päihdetyön osaamisen lisääminen kunnan palveluissa mahdollistaa yhä useamman asukkaan osallistumisen ehkäisevään päihdetyöhön. Osaamisen lisääminen voi tarkoittaa muun muassa päihteiden puheeksioton kouluttamista eri sektoreiden työntekijöille tai sitä, että ymmärrys ehkäisevästä päihdetyöstä, suojaavien tekijöiden vahvistamisesta sekä riskitekijöiden ehkäisystä kasvaa organisaation sisällä. Tätä kehitystä voi tukea varmistamalla, että eri ikäisillä asukkailla on riittävästi mielekkäitä ja matalan kynnyksen kohtaamis- ja vapaa-ajanviettopaikkoja ja että ne ovat saavutettavia.

Asukkaiden osallistamisessa järjestöt ja muut yhteistyökumppanit ovat tärkeässä roolissa, sillä ne mahdollistavat kohtaamisia ja asukkaiden kuulemisen. Verkostomainen työtapo on yksi osallisuutta vahvistavista tekijöistä ehkäisevässä päihdetyössä. Asukkaiden osallisuuden toteutumiseksi tulisi myös kuulla säännöllisesti asukkaiden mielipiteitä päihteistä, niiden aiheuttamista haitoista ja ehkäisevän päihdetyön saatavuudesta. Tässä on mahdollista hyödyntää asukkaiden omia

yhteisöjä ja yhdistyksiä esimerkiksi eri kaupunginosissa järjestökumppaneiden lisäksi.

Varhaiskasvatus ja koulut ovat tärkeitä paikkoja ehkäisevän päihdetyön toteuttamiselle, ja niiden osaamisen tukeminen muun muassa järjestöjen antamien koulutusten avulla lisää osallisuutta ja ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuutta. Koulujen ja varhaiskasvatuksen ehkäisevään päihdetyöhön on mahdollista osallistaa koulujen oppilaita, huoltajia ja perheenjäseniä muun muassa vanhempainyhdistysten ja oppilasyhdistysten avulla. Espoon keväällä 2025 kouluissa ja lukioissa toteuttama vape-haastekampanja on tästä hyvä esimerkki. Järjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen rahoituksen ja tilojen tarjoamisen avulla tukee asukkaiden osallisuuden ja ehkäisevän päihdetyön toteutumista.

4. Millaista tukea Espoo tarvitsee Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelta ehkäisevän päihdetyön tekemiseksi?

Espoon kaupunki ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue tekevät ehkäisevässä päihdetyössä säännöllistä yhteistyötä, josta Espoon kaupunki saa tukea erityisesti viestintään ja tiedonvaihtoon. Yhteisiä verkostotapaamisia järjestetään säännöllisesti ajankohtaisen tiedon ja kuulumisten vaihtamiseksi. Lisäksi yhteistyötä tehdään verkkovanhempainiltojen järjestämisessä. Espoon kaupunki voi hyödyntää Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen viestintämateriaaleja omassa asukasviestinnässään ja välittää tietoa hyvinvointialueen järjestämisestä ehkäisevän päihdetyön tapahtumista. Espoo hyödyntää ehkäisevässä päihdetyössä myös Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tuloksia THL:n Päihdetilanne-kyselyssä.

Espoon kaupunki toivoo Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelta lisäresurssia yhteisölliseen opiskelijahuoltotyöhön, joka vahvistaa päihteiden käytöltä suojaavia tekijöitä

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustokysymys Espoossa tehtävästä ehkäisevästä päihdetyöstä

Tiedoksi